

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

"เวียงกุมกาม" เป็นชื่อของเมืองโบราณที่ "พญามังราย" กษัตริย์แห่งโยนกนคร ได้สถาปนาขึ้นเป็นเมืองหลวงแห่งแรกของล้านนา แต่ "เวียงกุมกาม" ก็เป็นเมืองหลวงได้ไม่นานเพราะประสบปัญหาน้ำท่วมถึงทุกปี ดังนั้นในเวลาต่อมาพญามังรายจึงโปรดให้สร้าง "นพบุรีศรีนครพิงค์ เชียงใหม่" ซึ่งมีชัยภูมิที่ดีกว่า เป็นเมืองหลวงแห่งใหม่โดยที่ "เวียงกุมกาม" ก็ไม่ได้หมดความสำคัญในทันทีด้วยเป็นเมืองบริวารที่มีความใกล้ชิดกับเมืองเชียงใหม่จวบจนถึงสิ้นสมัยราชวงศ์มังราย

สำหรับสภาพของเวียงกุมกามในปัจจุบันหลังจากกรมศิลปากรขุดแต่งโบราณสถานช่วงแรกตั้งแต่ พ.ศ. 2527 ร่องรอยของโบราณสถานที่อยู่ใต้ดินก็เริ่มปรากฏให้เห็นชัดเจนขึ้นเรื่อยๆ จวบจนถึงปัจจุบันกรมศิลปากรได้ขุดแต่งโบราณสถานไปแล้วมากกว่า 30 แห่ง แต่ยังมีโบราณสถานที่ยังอยู่ใต้ดินซึ่งยังไม่ได้รับการขุดค้นอีกจำนวนมาก โดยรัฐบาลจัดสรรงบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจให้โครงการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์เวียงกุมกามมาโดยตลอด หลักฐานทางด้านโบราณคดีดังกล่าวแสดงถึงความรุ่งเรืองของเวียงกุมกามในอดีตได้อย่างชัดเจน จนอาจผลักดันให้เวียงกุมกามได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นหนึ่งในมรดกโลกได้ในอนาคต

สำหรับการศึกษาเรื่องราวของเวียงกุมกามที่ผ่านมาส่วนใหญ่แล้วจะอยู่ในแวดวงการศึกษาทางด้าน โบราณคดี ประวัติศาสตร์ และสถาปัตยกรรม เป็นส่วนใหญ่ผลงานที่สำคัญได้แก่รายงานการขุดค้นของกรมศิลปากร ซึ่งได้ให้ข้อมูลในแนวกว้างจากการขุดค้นแหล่งโบราณสถานที่สำคัญหลายแห่ง รายละเอียดส่วนใหญ่จึงเป็นการศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลและสันนิษฐานเบื้องต้นเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลดังกล่าวถือว่ามีความสำคัญ และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง อีกส่วนหนึ่งคือการค้นคว้าของนักวิชาการทางด้านประวัติศาสตร์ และโบราณคดี ในกลุ่มนี้จะทำการศึกษาเชิงวิเคราะห์ในทางลึกโดยให้ความสนใจถึงข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ และหลักฐานทางด้านโบราณเป็นสำคัญ อาทิเช่นผลงานการศึกษาจารึกของอาจารย์ ฮันส์ เพนซ์ จากสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และผลงานของ คุณก่องแก้ว วีระประจักษ์ และคุณเทิ้ม มิเต็ม จากกองหอสมุดแห่งชาติ ได้เน้นศึกษาถึงจารึกต่างๆที่พบในเวียงกุมกาม และผลงานที่สำคัญที่สุดชิ้นหนึ่งได้แก่ งานวิจัย ของ อ.สร้อย สวัสดิ์ อ่องสกุล ทำการศึกษาถึงเรื่อง "เวียงกุมกาม การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนโบราณในล้านนา"

ส่วนการศึกษาในแง่มุมมองของการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่างๆ ทางสังคมต่อชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านกายภาพของเวียงกุมกามยังอยู่ในวงที่จำกัด หนึ่งปัญหาที่มองเห็นได้ชัดเจนก็คือ การใช้พื้นที่ที่ซ้อนทับกันของแหล่งโบราณสถานกับที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้นมาใหม่รวมถึงปัญหาที่ยังไม่ได้รับคำตอบในปัจจุบันเช่น มีการจัดสรรพื้นที่อย่างไร ชุมชนมีส่วนร่วมแค่ไหนกับการให้ความสำคัญกับโบราณสถานที่คุณพบ ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ มีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาเหล่านี้ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน เป็นต้น ปัญหาต่างๆ เหล่านี้หากได้รับการศึกษาอย่างจริงจังและนำเสนอผ่านทางสื่อต่างๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบก็อาจเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ช่วยผลักดันให้เกิดการแก้ปัญหาของภาครัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังในอนาคต

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพของชุมชนที่อาศัยอยู่รอบๆ บริเวณที่ตั้งของโบราณสถานเวียงกุมกาม โดยการเข้าถึงชุมชนอย่างแท้จริงเพื่อจะได้ทราบถึงปัจจัยแวดล้อมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาหลักภายหลังจากการค้นพบโบราณสถานและได้ทำการบูรณะซ่อมแซมเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้านภายในชุมชนเนื่องจากส่วนกลางคือ ภาครัฐได้มีการส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาทำวิจัยและพัฒนาโบราณสถานแห่งนี้ เพื่อเป็นการอนุรักษ์มรดกของชาติไทยไว้ และพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สวยงามในภายหลัง ซึ่งในปัจจุบันนี้ได้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมากมายเข้ามาท่องเที่ยว ณ โบราณสถานแห่งนี้ และผลจากการขยายตัวของเมืองมาสู่พื้นที่ทางประวัติศาสตร์แห่งนี้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ในระดับชุมชน ซึ่งได้มีการแผ่ตัวเข้ามาสู่ชุมชนของวัฒนธรรมต่างถิ่น เช่น คนต่างถิ่นมาซื้อบ้านจัดสรร หรือนักท่องเที่ยว เป็นต้น

ผลจากการศึกษาปัญหาต่างๆ ดังได้กล่าวข้างต้นจะถูกนำเสนอในรูปแบบของวีดีโอสารคดี เพื่อช่วยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพที่ผ่านมาของชุมชนประวัติศาสตร์เวียงกุมกาม การทำเป็นรูปแบบวีดีโอสารคดีจะสามารถถ่ายทอดเรื่องราวและปัญหาต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจได้ง่ายต่อผู้รับชม เพราะจะได้รับทั้งภาพและเสียงจากงานสารคดี รวมถึงการผสมผสานเทคโนโลยีการสร้างภาพเสมือนจริงด้วยโปรแกรมสร้างภาพสามมิติเข้ามาช่วยสร้างความเข้าใจได้ชัดเจน ที่มีทั้งความสวยงามด้านทัศนียภาพ และแบบจำลองเหตุการณ์ต่างๆ ในอดีต เพื่อเป็นแนวทางที่จะสามารถต่อยอดไปสู่การศึกษาด้านต่างๆ อย่างลึกซึ้งในอนาคตต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพของเวียงกุมกาม
2. เพื่อผลิตสื่อที่สร้างความเข้าใจได้ง่ายเกี่ยวกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และความเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพของเวียงกุมกาม

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับ

- 1.3.1 เข้าใจและทราบพัฒนาการ และความเปลี่ยนแปลงทางด้านประวัติศาสตร์ของเวียงกุมกาม
- 1.3.2 ทราบถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างทางกายภาพ ที่มีผลต่อประชาชนในพื้นที่ จากอดีตถึงปัจจุบัน
- 1.3.3 ได้สื่อสารคดีที่เสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และความเปลี่ยนแปลง ของเวียงกุมกามให้กับสังคม หรือผู้ที่สนใจ

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

ภาพยนตร์สารคดี (Documentary Film) หมายถึง ภาพยนตร์ที่ใช้วิธีการใดๆก็ตามในการบันทึกแง่มุมต่างๆของความเป็นจริงลงบนแผ่นฟิล์ม จะโดยการถ่ายทอดเหตุการณ์จริง หรือสร้างสถานการณ์ที่เหมือนจริงและสมเหตุสมผลขึ้นก็ได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเร่งเร้าความอยากรู้ และขยายขอบเขตความเข้าใจของคนเราให้กว้างออกไป

สถาบันการศึกษาศิลปะและวิทยาศาสตร์ (Academy of Motion Picture Arts and Science) ซึ่งเป็นผู้จัดประกวดภาพยนตร์ รางวัลออสการ์ ได้ให้คำจำกัดความ ของภาพยนตร์สารคดี คือ ภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับและสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ สังคม วิทยาศาสตร์ หรือเศรษฐศาสตร์ ไม่ว่าจะป็นรูปแบบของการบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง หรือการจัดการสร้างตกแต่งขึ้นใหม่ แต่เนื้อหาของการแสดงออกนั้น เน้นหนักในเรื่องข้อเท็จจริงมากกว่าความบันเทิง ทั้งนี้ ไม่รวมถึงภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นสำหรับใช้ในการสอนเพียงอย่างเดียว

คอมพิวเตอร์แอนิเมชัน คือ การสร้างภาพเคลื่อนไหวด้วยคอมพิวเตอร์โดยอาศัยเครื่องมือที่สร้างจากแนวคิดทางคอมพิวเตอร์กราฟิกส์ช่วยในการสร้าง ดัดแปลง และให้แสงและเงาเฟรมตลอดจนการประมวลผลการเคลื่อนไหวที่ต่าง ๆ เช่น การประมาณตำแหน่งในช่วงการเคลื่อนไหวที่ การจับภาพการเคลื่อนไหวที่ การตรวจแก้การเคลื่อนไหวที่ การสร้างแบบจำลองการเคลื่อนไหวที่เป็นต้น